До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05
Національної академії внутрішніх справ
03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію Шульги Наталії Валеріївни, на тему «Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні», підготовлену на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Ступінь обґрунтування вибору теми дослідження

На підставі ознайомлення з публікаціями, авторефератом та текстом рукописі дисертації Н. В. Шульги, зауважимо, що дослідження присвячене актуальній темі, яка має важливе теоретичне та практичне значення, сприяє розвитку науки кримінального процесу.

В Україні реформування кримінального процесуального законодавства викликано потребами захисту прав особи, суспільства та держави від кримінального правопорушень, охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також посиленням ефективності всієї системи кримінальної юстиції. Сучасна доктрина кримінального процесу має гуртуватися на додержані засади верховенства права, відповідно до якого людина, її права й свободи визнаються найвищими соціальними цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

В умовах реформування кримінального судочинства виникла потреба не лише оновити нормативну базу, але й більш прогресивно вибудовувати кримінальне провадження на стадії досудового розслідування та під час судового розгляду з урахуванням досягнень науки та сьогодення. Одним із таких нововведень є здійснення судового провадження у режимі відеоконференції, що покликане полегшити доступ до правосуддя, підвищити оперативність судового розгляду справ, захистити сторони від надмірної тривалості процесу та зменшити витрати учасників судового провадження.

ВДСД НАВС
Вх. № 3894
"04" 10 2019 р.
кількість аркушів:
осн. док. 10 додаток —

Автором наголошено, що питання проведення допиту, впізнання й інших процесуальних дій у режимі відеоконференції під час досудового розслідування, участі захисника у зв'язку із міжнародним співробітництвом та визнання відомостей допустимими отриманих за результатами відеоконференції не повною мірою знайшли своє відображення у наукових працях.

Вказані й інші чинники обумовлюють, відповідно до положень чинного КПК України, здійснити комплексне дослідження теоретичних і практичних питань проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні. Тому одержані автором у результаті дослідження висновки та висловлені в роботі рекомендації мають важливе значення для вдосконалення КПК України в частині своєчасного і належного проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції.

З огляду на це, тема дисертаційної роботи Н. В. Шульги є актуальною та своєчасною, відповідає вимогам сьогодення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені:

- професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло реалізації обраної мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дисертації визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний із попереднім і доповнює його;

- використанням широкої джерельної бази за темою дисертації та достатнім масивом аналітичних даних (опрацьовано 208 джерел);

- відповідністю предметної спрямованості дослідження паспорту наукової спеціальності 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза, оперативно-розшукова діяльність»;

- достатньою географією та великою кількістю напрямів у апробації отриманих результатів на науково-практичних конференціях, зокрема й міжнародних.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів

Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями та з авторефератом дає змогу визнати, що мету дослідження виконано. Це відображено в головних положеннях роботи, які сформульовані автором особисто і характеризуються певною науковою новизною.

Зокрема, автором *уперше:*

обґрунтована необхідність встановлення джерела загрози та впливу її під час проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції для забезпечення безпеки учасників кримінального провадження;

запропоновано внести зміни до ч. 1 ст. 232 КПК України новим пунктом з метою доповнення підстав проведення процесуальних дій під час досудового розслідування в режимі відеоконференції, у якій передбачити волевиявлення особи щодо відмови у повернені до України та можливості у зв'язку із цим проведення допиту в режимі відеоконференції;

доведена необхідність надання можливості потерпілому за його клопотанням брати участь у судовому засіданні з використанням відеоконференції після закінчення його допиту та приймати, таким чином, активну участь у дослідженні інших відомостей, заявляти клопотання, виступати в дебатах.

Автором удосконалено:

поняття відеоконференції у кримінальному провадженні, під яким розуміється передбачена кримінальним процесуальним законом інформаційна технологія, що забезпечує одночасно двосторонню передачу,

обробку, перетворення і візуалізацію інтерактивної інформації на відстань у режимі реального часу за допомогою апаратно-програмних засобів обчислювальної техніки;

положення про те, що органи досудового розслідування, прокуратура та суди повинні бути забезпечені спеціальним програмним забезпеченням та окремою лінією зв'язку, що дозволить забезпечити інформаційну безпеку під час проведення слідчих (розшукових) та процесуальних дій в режимі відеоконференції;

наукове бачення до визначення допустимості відомостей, отриманих за результатами відеоконференції, що дає можливість зробити висновок про критерії допустимості доказів до яких необхідно віднести: одержання доказів належним суб'єктом; одержання доказів із належного джерела; дотримання належної процедури одержання доказів; належне оформлення (закріплення) перебігу та результатів дії;

положення, що визначають підстави для проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції, які мають бути відображені у матеріалах досудового розслідування. Перелік підстав для проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції не є вичерпним, але при цьому важливо, щоб ці підстави були належним чином обґрунтовані;

підхід, який полягає у тому, що захисник повинен знаходитись біля особи, яку допитують. У зв'язку із забезпеченням оперативності досудового розслідування іноді відсутня можливість знаходження захисника (особливо який бере участь у провадженні за договором) поруч з особою, яку допитують. Запропоновано виділення окремого каналу зв'язку для конфіденційного спілкування.

Також дістали подальший розвиток:

позиція щодо неможливості наведення у законі вичерпного переліку усіх допустимих науково-технічних засобів у кримінальному провадженні через їх безперервне оновлення;

наукова позиція, про необхідність поширення практики застосування

різноманітних технічних засобів, зокрема на основі Інтернет технологій органами досудового розслідування та суду;

положення, про те що технічний рівень режиму відеоконференції повинен бути забезпечений таким чином, щоб усі учасники могли вільно спілкуватись один з одним, ставити запитання, отримувати відповіді, передавати документи (нотатки, різноманітні копії, клопотання тощо).

Зазначене підкреслює і актуальність дослідження Н. В. Шульги, і його своєчасність, спрямованість на перспективу в пошуку ефективних засобів та способів урегулювання кримінальних процесуальних правовідносин учасників кримінального провадження під час проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні.

Формулювання теми, запропоноване автором, свідчить про поглиблення наукового пошуку через призму окремих методологічних проблем кримінального процесу, що підвищує рівень узагальнення і творчого пошуку науковця, доводить його актуальність.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні наукові результати дисертації відображено у десяти наукових публікаціях, серед яких чотири статті у наукових юридичних виданнях включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна – у науковому виданні іншої держави та п'ять тез у збірниках доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Кількість, обсяг і зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук і надають авторові право на публічний захист дисертації.

Детальний аналіз поданих рукопису й автореферату дисертації дає підстави констатувати ідентичність автореферату й основних положень

дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки і рекомендації в повному обсязі розкриті й обґрунтовані в тексті дисертації.

Практичне значення роботи

Висновки повністю відповідають сформульованим завданням і змісту роботи та випливають з її основних положень. Дисертант стисло формулює основні результати дослідження, які викладені зокрема і у структурній частині автореферату. На нашу думку, найціннішими є такі висновки: проведення судових засідань у режимі відеоконференції позитивно впливає на дотримання «розумних строків» судового розгляду у світлі Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також забезпечує можливість повнофункціональної реалізації особою, яка тримається під вартою, права брати участь в судовому засіданні безпосередньо чи викласти свою позицію шляхом використання системи відеоконференції. Запропоновано доповнити ч. 3 ст. 232 КПК України положенням, що «Використання у дистанційному досудовому розслідуванні технічних засобів і технологій повинно забезпечувати належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку відповідним спеціалістом»; проведення допиту в режимі відеоконференції під час судового провадження у зв'язку із міжнародним співробітництвом можливе тільки з підстав, передбачених міжнародними договорами та чинним кримінальним процесуальним законодавством України. Допит за допомогою відеоконференції проводиться для запитуючої держави у режимі «реального часу» із дотриманням законодавства цієї держави, з можливістю здійснення контролю за допитуваним та усунення впливу на нього з боку присутніх осіб під час проведення слідчої (розшукової) дії; запропоновано доповнити ст. 232 КПК України новою частиною, у якій передбачити можливість надання часу, необхідного для конфіденційного спілкування до допиту із захисником, та за необхідності оголошення перерви під час допиту для такого спілкування. Запропоновані зміни до ст. 228 КПК України, зокрема доповнення позицією,

що для участі в проведенні впізнання позавізуальним спостереженням, яке має проводитися у спеціально обладнаній кімнаті, залучається четверо понятих із закріпленням їх обов'язків.

Підсумовуючи зазначене, потрібно вказати, що кандидатська дисертація Н. В. Шульги є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту й безперечно має постульовану саме автором науково-теоретичну та практичну цінність.

Теоретична значущість роботи полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні вдосконалення окремих нормативно-правових положень, які стосуються процесуального порядку проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні. Практична значущість одержаних результатів полягає у використанні науково-методологічних узагальнень і практичних рекомендацій автора у практичній діяльності органів Національної поліції України, освітньому процесі та науково-дослідній діяльності (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 19 жовтня 2018 р. та акти впровадження у освітній процес та наукову діяльність: Національної академії внутрішніх справ від 08 лютого 2018 р. та Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» від 30 травня 2018 р.).

Структура та обсяг дисертації

Робота складається із анотації, списку опублікованих праць, вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (208 найменувань на 22 сторінках) та п'яти додатків на 14 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 208 сторінок, із них основний текст – 161 сторінка.

Структура дисертації логічно побудована і сприяє розкриттю теми дослідження, виконанню обраних завдань.

Дисертація й автореферат оформлені відповідно до вимог Міністерства

освіти і науки України, що висуваються до таких наукових робіт. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Загалом дослідження здійснено на високому науково-теоретичному рівні. Проте, деякі його положення є дискусійними, що пов'язано з викладом дисертантом своєї позиції стосовно окремих досліджуваних проблем. З огляду на це потрібно зробити певні уточнення, зауваження і запропонувати рекомендації з метою подальшого вдосконалення обраної проблематики.

1. З огляду на загальні вимоги до написання таких робіт, найпростіше й найпрозоріше, коли вирішення кожного завдання безпосередньо відображено у відповідному пункті (або пунктах) загальних висновків. На переконання рецензента, автором не досить вдало сформульовано висновки щодо першого завдання - окреслити сучасний стан та історико-правові передумови становлення режиму відеоконференції у кримінальному провадженні. Під час процедури публічного захисту хотілось би почути більш розгорнуту відповідь стосовно вирішення вказаного завдання, адже, як свідчить аналіз дослідження, доволі цікаві судження з цього приводу автор висловлює у основному тексті роботи.

2. На сторінці 4 автореферату та стор. 18 дисертації у рубриці «вперше» автор зазначає, що одним із пунктів новизни є те, що ним «доведена необхідність надання можливості потерпілому за його клопотанням брати участь у судовому засіданні з використанням відеоконференції після закінчення його допиту та приймати, таким чином, активну участь у дослідженні інших відомостей, заявляти клопотання, виступати в дебатах». З зазначеної редакції неможливо зрозуміти в чому полягає саме новизна вперше, що саме автор нового запропонував, чи це стосується виключно висвітлення теоретичних підходів чи якихось нових положень внаслідок проведеного дослідження. Зазначене положення потребує додаткового обґрунтування під час публічного захисту.

3. На погляд офіційного опонента, при дослідженні проблем, пов'язаних із проведенням процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні автору необхідно було б розглянути можливість проведення не тільки слідчих (розшукових) дій у режимі відеоконференції, а й негласні слідчі (розшукові) дії (наприклад до негласних слідчих (розшукових) дій, проведення яких апріорі не можливе без використання звуко- та відеозаписувальних технічних засобів, є аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України) та аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України)). Від цього робота тільки б виграла.

Висловлені зауваження та побажання не применшують загальної високої оцінки рівня виконання дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаю, що дисертаційна робота Шульги Наталії Валеріївни на тему «Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання – розроблення положень теоретичного і практичного характеру, що розкривають зміст діяльності зі здійснення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства і практики його застосування в аспекті предмета дослідження.

Робота відповідає вимогам, встановленим до змісту й оформлення дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова

експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

На підставі зазначеного можна зробити висновок, що дисертація Н. В. Шульги відповідає вимогам пункту 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2015 № 567, та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент –
кандидат юридичних наук
заступник голови комітету СУБ
АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК» **С. М. Карпіка**